

Kúria
v é g z é s e

Az ügy száma: Bfv.III.1.918/2017/17.

A határozat szintje: felülvizsgálat

A tanács tagjai: . Márki Zoltán, a tanács elnöke
Molnár Ferencné dr., előadó bíró
Dr. Székely Ákos, bíró

Az eljárás helye: Budapest

Az eljárás formája: tanácsülés

Az ülés napja: 2018. június 26.

Az ügy tárgya: vesztegetés büntette és más bűncselekmények

Terhelt(ek): I. rendű és társai

Első fok: Fővárosi Törvényszék, 25.B.311/2012/360., ítélet, tárgyalás,
2016. október 19.

Másodfok: Fővárosi Ítéltábla, 3.Bf.43/2017/37., ítélet, nyilvános ülés,
2017. május 17.

Az indítvány előterjesztője: I. rendű terhelt védője és
II. rendű terhelt védője

Az indítvány iránya: az I. rendű és a II. rendű terhelt javára

Rendelkező rész

A Kúria a vesztegetés büntette és más bűncselekmények miatt I. rendű és társai ellen folyamatban volt büntetőügyben az I. rendű terhelt védője és a II. rendű terhelt védője által benyújtott felülvizsgálati indítványokat elbírálv a Fővárosi Törvényszék 25.B.311/2012/360. számú, illetőleg a Fővárosi Ítéltábla 3.Bf.43/2017/37. számú ítéletét I. rendű terhelt és II. rendű terhelt tekintetében hatályában fenntartja.

A végzés ellen fellebbezésnek és felülvizsgálatnak nincs helye, s ebben az ügyben az indítvány előterjesztője, valamint azonos tartalommal más jogosult újabb felülvizsgálati indítványt nem nyújthat be.

Indokolás

I.

- [1] A Fővárosi Törvényszék a 2016. október 19. napján kelt 25.B.311/2012/360. számú ítéletével I. rendű terheltet bűnösnek mondta ki bűnsegédként, folytatólagosan elkövetett vesztegetés elfogadása büntetében (1/A. vádpont) [Btk. 291. § (1) bekezdés, (2) bekezdés a) pont és b) pont I. és II. fordulat, (3) bekezdés c) pont], bűnsegédként elkövetett vesztegetés elfogadása büntetében (1/B. vádpont) [Btk. 291. § (1) bekezdés, (2) bekezdés a) pont és b) pont I. és II. fordulat, (3) bekezdés c) pont], vesztegetés elfogadása büntetében (3. vádpont) [Btk. 291. § (1) bekezdés, (2)

bekezdés a) pont és b) pont II. fordulat, (3) bekezdés c) pont]. Ezért öt - halmazati büntetésül - 5 év szabadságvesztésre, gazdálkodó szervezetnél betöltött vezető állású munkavállalói foglalkozástól való 6 évi eltiltásra, valamint mellékbüntetésül 6 év közügyektől eltiltásra ítélte azzal, hogy a szabadságvesztés végrehajtási fokozata börtön, és az I. rendű terhelt a büntetés fele részének letöltése után feltételes szabadságra bocsátható. A törvényszék az I. rendű terhelt által előzetes fogvatartásban töltött időt a kiszabott szabadságvesztés büntetésébe beszámította, és vele szemben 11.950.000 forint pénzüsszeg erejéig vagyonekobbzást rendelt el.

- [2] A törvényszék I. rendű terheltet az ellene 2 rendbeli, a Btk. 291. § (1) bekezdésébe ütköző és a (2) bekezdés a) és b) pontjára figyelemmel a (3) bekezdés c) pontja szerint minősülő önálló intézkedésre jogosult személyként, kötelelességsszegéssel, bünszövetségben és üzletszerűen, folytatólagosan, bünsegédként elkövetett vesztegetés elfogadása büntette (1/C. vádpont), a Btk. 291. § (1) bekezdésébe ütköző és a (2) bekezdés a) és b) pontjára figyelemmel a (3) bekezdés c) pontja szerint minősülő önálló intézkedésre jogosult személyként, kötelelességsszegéssel, bünszövetségben és üzletszerűen, bünsegédként elkövetett vesztegetés elfogadása büntette (1/D. vádpont), a Btk. 290. § (1) bekezdésébe ütköző és a (2) bekezdés szerint minősülő gazdálkodó szervezet részére tevékenységet végző, önálló intézkedésre jogosult személy kötelelessége megszegésére irányuló, üzletszerűen elkövetett vesztegetés büntette (2. vádpont) miatt emelt vád alól felmentette.
- [3] II. rendű terheltet bünösnek mondta ki folytatólagosan elkövetett vesztegetés elfogadása büntettében (1/A. vádpont) [Btk. 291. § (1) bekezdés, (2) bekezdés a) pont és b) pont I. és II. fordulat, (3) bekezdés c) pont], vesztegetés elfogadása büntettében (1/B. vádpont) [Btk. 291. § (1) bekezdés, (2) bekezdés a) pont és b) pont I. és II. fordulat, (3) bekezdés c) pont]. Ezért öt - halmazati büntetésül - 2 év szabadságvesztésre és gazdálkodó szervezetnél betöltött vezető állású munkavállalói foglalkozástól való 3 évi eltiltásra ítélte azzal, hogy a szabadságvesztés végrehajtási fokozata börtön, és a szabadságvesztés végrehajtását 5 évi próbaidőre felfüggesztette, amely végrehajtásának utólagos elrendelése esetén a II. rendű terhelt büntetése kétharmad részének a kitöltését követő napon bocsátható legkorábban feltételes szabadságra. A törvényszék a II. rendű terhelt által előzetes fogvatartásban töltött időt a kiszabott szabadságvesztés büntetésébe beszámította, és 150.000 forint pénzüsszeg erejéig vagyonekobbzást rendelt el.
- [4] A törvényszék II. rendű terheltet az ellene 2 rendbeli, a Btk. 291. § (1) bekezdésébe ütköző és a (2) bekezdés a) és b) pontjára figyelemmel a (3) bekezdés c) pontja szerint minősülő önálló intézkedésre jogosult személyként, kötelelességsszegéssel, bünszövetségben és üzletszerűen, folytatólagosan elkövetett vesztegetés elfogadása büntette (1/C. vádpont), a Btk. 291. § (1) bekezdésébe ütköző és a (2) bekezdés a) és b) pontjára figyelemmel a (3) bekezdés c) pontja szerint minősülő önálló intézkedésre jogosult személyként, kötelelességsszegéssel, bünszövetségben és üzletszerűen elkövetett vesztegetés elfogadása büntette (1/D. vádpont) miatt emelt vád alól felmentette.
- [5] Kétirányú fellebbezések alapján eljárva a Fővárosi Ítéltőábla mint másodfokú bíróság a 2017. május 17. napján jogerős 3.Bf.43/2017/37. számú ítéletével az elsőfokú bíróság ítéletét a következők szerint változtatta meg.
- [6] I. rendű terhelt 1/A. és 1/B. vádpontban szereplő cselekményeit felbujtóként elkövetettnek minősítette; a szabadságvesztés büntetését 7 évre, a foglalkozástól eltíltást és a közügyektől eltíltást egyaránt 10 évre súlyosította, a szabadságvesztés végrehajtási fokozatát fogházra enyhítette, és mellőzte a büntetés fele részének letöltése utáni feltételes szabadságra vonatkozó ítéleti rendelkezést, egyben megállapította, hogy a terhelt a büntetés kétharmad részének kitöltését követő napon bocsátható legkorábban feltételes szabadságra. A vagyonekobbzást 12.450.000 forintra rendelte el, egyúttal a Fővárosi Törvényszék Gazdasági Hivatal Letéti Csoportjánál BL.848/2009. számon kezelt 11.800.000 forint lefoglalását megszüntette azzal, hogy a megállapított vagyonekobbzás biztosítására visszatartotta.

- [7] Az I. rendű terhelt által 2010. szeptember 16. napjától 2011. március 10. napjáig házi őrizetben töltött időt is a kiszabott szabadságvesztésbe beszámítani rendelte akként, hogy 3 nap házi őrizet felel meg 1 nap szabadságvesztésnek.
- [8] Az I. rendű terhelttel kapcsolatos felmentő rendelkezéseket akként változtatta meg, hogy őt az ellene 3 rendbeli, az 1978. évi IV. törvény 252. § (1) bekezdésébe ütköző és a (2) bekezdésre figyelemmel a (3) bekezdés b) pont szerint minősülő gazdálkodó szervezet önálló intézkedésre jogosult dolgozója által, kötelességszegéssel, bünszövetségben és üzletszerűen, két esetben folytatólagosan (1/C. vádpont), felbujtóként elkövetett vesztegetés büntette (1/C. és 1/D. vádpont), valamint 1 rendbeli, az 1978. évi IV. törvény 254. § (1) bekezdésbe ütköző és a (2) bekezdés szerint minősülő gazdálkodó szervezet önálló intézkedésre jogosult dolgozójának kötelességszegésre irányuló felbujtóként elkövetett vesztegetés büntette (2. vádpont) miatt emelt vád alól tekintette felmentettnek.
- [9] A másodfokú bíróság II. rendű terhelt szabadságvesztés büntetését 5 évre és a foglalkozástól eltiltást 10 évre súlyosította, 10 év közügyek gyakorlásától eltiltásra is ítélte, a szabadságvesztés végrehajtási fokozatát fogházra enyhítette, a szabadságvesztés próbaidőre felfüggesztését mellőzte. A feltételes szabadságra vonatkozó ítéleti rendelkezést akként változtatta meg, hogy mellőzte a végrehajtás utólagos elrendelésére utalást, egyúttal megállapította, hogy a terhelt a büntetés fele részének kitöltését követő napon bocsátható legkorábban feltételes szabadságra; a vagyoneklobzást 650.000 forintra rendelte el. A terhelt által 2010. június 3. napjától 2010. december 1. napjáig házi őrizetben töltött időt is a kiszabott szabadságvesztésbe beszámítani rendelte akként, hogy 3 nap házi őrizet felel meg 1 nap szabadságvesztésnek.
- [10] A II. rendű terhelttel kapcsolatos felmentő rendelkezéseket akként változtatta meg, hogy őt az ellene 3 rendbeli, az 1978. évi IV. törvény 252. § (1) bekezdésébe ütköző és figyelemmel a (2) bekezdésre a (3) bekezdés b) pont szerint minősülő gazdálkodó szervezet önálló intézkedésre jogosult dolgozója által, kötelességszegéssel, bünszövetségben és üzletszerűen, két esetben folytatólagosan (1/C. vádpont) elkövetett vesztegetés büntette (1/C. és 1/D. vádpont) miatt emelt vád alól tekintette felmentettnek. Egyebekben az elsőfokú bíróság ítéletét az I. és II. rendű terhelt tekintetében helybenhagyta.
- [11] Az elsőfokú bíróság által megállapított tényállás lényege a következő.
- [12] Tényállás 1. pontjának bevezető része. I. rendű terhelt 2003. november 1. napjától 2008. május 16. napjáig állt az 1. számú Zrt. alkalmazásában jogi előadói (jogtanácsosi) munkakörben. Ezután ő a 2. számú Zrt. jogi igazgatója lett.
- [13] A II. rendű terhelt 2003. november 5. napjától állt az 1. számú Zrt. alkalmazásában, 2003. november 15. napjától vezető állású munkavállaló volt jogi igazgatói beosztásban, 2003. november 18. napjától 2009. december 18. napjáig együttes cégjegyzési joggal is rendelkezett. Mint jogi igazgató, ezen minőségében mint társasági titkár, igazgatósági titkár volt és felelős volt a jogi ügyek intézéséért és részt vett az igazgatóság ülésein jegyzőkönyvvezetőként. A II. rendű terhelt által vezetett jogi igazgatóság feladata volt az 1. számú Zrt. képviselte jogi szakértelmet igénylő ügyekben, peres és nemperes eljárásokban. A jogi szakértelmet igénylő irat kizárólag a jogi igazgató által jóváhagyott tartalommal kerülhetett az 1. számú Zrt.-n kívüli jogalanyokhoz, ami azonban nem volt azonos az azokban való önálló döntési jogkörrel.
- [14] I. rendű terhelt II. rendű terhelt közvetlen alárendeltségében állt, emellett közöttük a munkatársinál jóval szorosabb, baráti viszony is fennállt. Mind I. rendű terhelt, mind II. rendű terhelt munkaszerződése tartalmazta azt, hogy nem tanúsíthatnak olyan magatartást, amely a munkáltató jogos gazdasági érdekeit veszélyezteti.
- [15] Az 1. számú Zrt. több ügyvédi irodával rendszeresen, míg más ügyvédi irodákkal esetileg kötött megbízási szerződést különféle jogi feladatok ellátására. Az 1. számú Zrt. az 1. számú Ügyvédi Irodával 2007. december 21. napján, míg a 2. számú Ügyvédi Irodával 2007. augusztus 28.

napján keretszerződést is kötött.

- [16] Ügyvédi irodával az 1. számú Zrt. a II. rendű terhelt tudta nélkül nem kötött új megbízási szerződést. Azok megkötésére több esetben is a II. rendű terhelt javaslatára került sor annak ellenére, hogy önálló döntési jogköre ebben neki nem volt. A II. rendű terhelt tett javaslatot, illetőleg komoly ráhatása volt arra, hogy a már keretszerződéssel rendelkező ügyvédi irodák közül egy adott jogi munka elvégzésével az 1. számú Zrt. melyiket bízta meg, amit az érintett szakterület vezetői majd minden esetben el is fogadtak.
- [17] Pontosán meg nem határozható időben, de legkésőbb 2008 elején I. rendű terhelt és II. rendű terhelt elhatározták, hogy az 1. számú Zrt. által egyes ügyvédi irodáknak kifizetendő összegekből az ügyvédi irodák részéről eljáró ügyvédektől jogtalan előnyt kérnek. II. rendű terhelt közreműködésének köszönhetően az 1. számú Zrt. az 1/A. vádpontban szereplő 1. számú Ügyvédi Iroda esetében olyan ügyvédi irodát bízott meg, amelynek érintett tagja, ügyvéd hajlandó volt arra, hogy a megbízási díjként kifizetett összeg egy részét jogtalan előnyként visszaadja I. rendű terheltnek és a II. rendű terheltnek, és ugyanerre az 1/B. vádpontban írt VI. rendű terheltet is megkísérelték rávenni, ám sikertelenül, mert ő az ajánlatukat visszautasította.
- [18] Miután az 1. számú Zrt. az 1. számú Ügyvédi Irodát különféle jogi munkák elvégzésével bízta meg, II. rendű terhelt erről tájékoztatta I. rendű terheltet még azt követően is, hogy I. rendű terhelt már nem állt munkaviszonyban az 1. számú Zrt.-vel. Az 1. számú tanúval, ügyvéddel ezen időszak alatt végig I. rendű terhelt tartotta közvetlenül a kapcsolatot, aki - a II. rendű terhelttel egyeztetve - az ügyvédi iroda által kiállítandó számlákat előzetesen felülvizsgálta, meghatározta, hogy számlánként pontosan mekkora összegre (nagyságrendileg a számlák összegéből 1-10 százalékra) tartanak igényt, és előfordult az is, hogy a számlák végösszegét a részükre kifizetendő összeg egy részével megemelte. Ezek által a II. rendű terhelt a munkaszerződésében írt kötelezettségét megszegte, mivel az 1. számú Zrt. gazdasági érdekeit megsértette, és ahelyett, hogy a munkáltatója érdekei szerint cselekedett volna, az elé a saját szempontjait helyezte. A jogi munkák elvégzését az 1. számú Zrt. részéről néhány esetben a II. rendű terhelt igazolta, és minden esetben igyekezett meggyorsítani a kifizetést, bár igaz az is, hogy az 1. számú Zrt. sok esetben elmaradásban volt. Miután a számlák összegét az 1. számú Zrt. az 1. számú Ügyvédi Iroda részére átutalta, az I. rendű terhelt az előre meghatározott összeget jogtalan előnyként az 1. számú tanútól, ügyvédtől átvette, majd ennek egy részét nyomban továbbadta a II. rendű terheltnek.
- [19] I. rendű terhelt az 1. számú Zrt.-vel a szerződéses kapcsolatot tartó ügyvédben azt a benyomást alakította ki, hogy amennyiben nem hajlandó a megbízási díj egy részét a számukra visszafizetni, a jövőben nem, vagy csak csökkentett mértékben fognak megbízásokat kapni, és noha erre kifejezett utalást így soha nem tett, az ügyvédben ez a határozott érzés alakult ki.
- [20] I. rendű terhelt és II. rendű terhelt egyes olyan ügyvédi irodák kiválasztásakor, amelyeket az 1. számú Zrt. jogi munkák elvégzésével bízott meg, nem csupán a kiválasztás szempontjából releváns körülményeket mérlegelte, hanem a döntést jogtalan haszonszerzésen alapuló személyes motívumokkal befolyásolta, amely így történt az 1. számú Ügyvédi Irodánál, és így történt volna a 3. számú Ügyvédi Irodánál is, ha az ajánlatukat nem utasítják vissza. Mindezzel egy előre meghatározott metódus szerint eljárva rendszeres haszonszerzésre törekedtek, amelyben pontosan rögzítették, hogy a visszaadások elérésében melyiküknek mi a konkrét feladata.
- [21] Tényállás 1/A. pontja. Az 1. számú Zrt. és az 1. számú Ügyvédi Iroda között 2007. december 21. napján keretszerződés jött létre jogi szolgáltatások nyújtására, melynek alapján az 1. számú Zrt. különféle jogi feladatok elvégzésével bízta meg az ügyvédi irodát (akivel már 2006. óta kapcsolatban állt), a megbízási díj 165 euró + áfa volt óránként. A keretszerződésben - amelyet a II. rendű terhelt is aláírt - az 1. számú Zrt. részéről kapcsolattartóként a II. rendű terhelt került kijelölésre.

- [22] Az 1. számú Ügyvédi Iroda 2003. augusztus 1. napjától kezdődően rendszeresen megbízottként, illetve alvállalkozóként foglalkoztatta a 4. számú Ügyvédi Irodát, melynek keretében különféle jogi feladatokkal bízta meg. Az 1. számú Ügyvédi Iroda részéről az 1. számú Zrt.-vel fennállt szerződéses kapcsolatban főként ügyvédek, továbbá - az 1. számú Ügyvédi Iroda és a 4. számú Ügyvédi Iroda közötti jogviszony alapján - közvetlen felelősként az 1. számú tanú járt el. I. rendű terhelttel így az 1. számú tanú tartotta a kapcsolatot, ők egyeztették a számlák tartalmát, és - egy esettől eltekintve, amikor is e célra alvállalkozó ügyvédek lettek bevonva - az 1. számú tanú adta át I. rendű terheltnek a jogtalan előnyt.
- [23] Az 1. számú Zrt. 2008. december 31. napján a számla alapján 8.029 eurót (2.114.839 forint értékben), december 9. napján a számla alapján 14.435 eurót (3.802.179 forint értékben), míg 2009. január 13. napján számla alapján 13.108 eurót (3.452.647 forint értékben, mindösszesen 35.572 eurót 9.369.664 forint értékben) utalt át az 1. számú Ügyvédi Iroda bankszámlájára.
- [24] 2009. február 9. napján az 1. számú tanú az Étteremben I. rendű terhelt részére az ezekből a számlákból származó, meg nem állapítható mennyiségű készpénzt adott át jogtalan előnyként, melynek egy részét I. rendű terhelt szintén 2009. február 10-én történt találkozásuk alkalmával II. rendű terheltnek adta tovább.
- [25] Az 1. számú Zrt. 2009. március 26. napján a számla alapján 1.208 eurót (368.379 forint értékben) utalt át az 1. számú Ügyvédi Iroda bankszámlájára.
- [26] Ugyancsak 2009. évben valamikor az 1. számú tanú I. rendű terheltnek még egy további alkalommal szintén az 1. számú Zrt.-s számlákból származó, meg nem állapítható mennyiségű készpénzt adott át jogtalan előnyként, melynek egy részét az I. rendű terhelt a későbbiek során a II. rendű terheltnek adta tovább.
- [27] Az 1. számú Zrt. 2009. május 19. napján számla alapján 8.316 eurót (2.487.482 forint értékben), 2009. május 21. napján számla alapján 990 eurót (296.129 forint értékben), míg 2009. május 29. napján számlák alapján 10.456 eurót (3.174.842 forint értékben, mindösszesen 19.762 eurót 5.958.453 forint értékben) utalt át az 1. számú Ügyvédi Iroda bankszámlájára.
- [28] 2009. május 29. és június 4. napja közötti, pontosan meg nem határozható időben 1. számú tanú I. rendű terheltnek az ezekből a számlákból származó, meg nem állapítható mennyiségű készpénzt adott át jogtalan előnyként, melynek egy részét 2009. június 9. napján I. rendű terhelt II. rendű terheltnek adta tovább.
- [29] Az 1. számú Zrt. 2009. augusztus 13. napján a számlák alapján 11.641 eurót (3.175.199 forint értékben) utalt át az 1. számú Ügyvédi Iroda bankszámlájára.
- [30] Az ekkor átutalandó összegből I. rendű terhelt és II. rendű terhelt részére „járó” összeget anyagi okokból az 1. számú tanú - eltérően a korábbi három esettől - az 1. számú Ügyvédi Iroda által a 4. számú Ügyvédi Irodának havi rendszerességgel átutalt megbízási díjakból már nem kívánta biztosítani. Ezért I. rendű terhelt javaslatára, III. rendű terhelt közvetítésével IV. rendű terhelt (aki a III. rendű terhelt édesapja) és V. rendű terhelt ügyvédi irodája került bevonásra annak érdekében, hogy a jogtalan előny az ő ügyvédi munkadíjaikból biztosítható legyen.
- [31] III. rendű terhelttel I. rendű terhelt közvetlenül is tartotta a kapcsolatot, aki őt a részletekbe is beavatta, így pontosan tudott arról, hogy mihez nyújt segítséget, hogy az általa elvégzett közvetítés az 1. számú tanú jövő pénzvisszaosztást hivatott biztosítani.
- [32] Mindez azonban az alvállalkozóként bevont két ügyvédről - azaz IV. rendű és V. rendű terheltről - nem volt elmondható, ők nem voltak tisztában azzal, hogy az általuk III. rendű terheltten keresztül visszajuttatott pénz továbbításának mi a mögöttes rendeltetése, csupán azt tudták, hogy visszaosztanak pénzt a saját megbízási díjukból, viszont azt, hogy az ténylegesen nem a részükre megbízást adó személyhez kerül, ők nem tudhatták.
- [33] A jogtalan előny biztosítása érdekében az 1. számú tanú az 1. számú Ügyvédi Irodánál elérte, hogy kössenek megbízási szerződéseket IV. rendű terhelt és V. rendű terhelt ügyvédi

irodájával. A megbízási szerződések megkötésére 2009. július 1. napi keltezéssel került sor. IV. rendű terhelt és V. rendű terhelt a megbízási szerződések alapján ügyvédi irodájuk nevében 2009. szeptember 1., illetve augusztus 31. napi keltezéssel 2.060.000 forint + áfa, illetve 800.000 forint + áfa összegről állítottak ki számlát az 1. számú Ügyvédi Iroda részére. A számlákon szereplő összegeket az 1. számú Ügyvédi Iroda 2009. szeptember 17., valamint 2009. szeptember 23. napján utalta át IV. rendű terhelt, illetve V. rendű terhelt ügyvédi irodája részére.

[34] A részükre átutalt összeg egy részét IV. rendű terhelt 2009. szeptember 20. napján, míg V. rendű terhelt 2009. október 2. napján III. rendű terheltnek átadta annak érdekében, hogy a tőlük átvett összegeket ő visszajuttassa a részükre megbízást adó személynek. III. rendű terhelt 2009. október 4. napján összesen 300.000 forintot adott tovább jogtalan előnyként I. rendű terheltnek utóbbi III. kerületi lakásán - tudva arról, hogy mi az összeg valódi rendeltetése és hogy az valójában mit is kompenzál -, aki 2009. október 6. napján azt ismeretlen arányban megosztotta II. rendű terhelttel, mikor az őt otthonában felkereste.

[35] Tényállás 1/B. pontja. Az 1. számú Zrt. a VI. rendű terhelt által vezetett 3. számú Ügyvédi Irodát 2008 januárjában jogi átvilágítás elkészítésével bízta meg, a megbízási díj 2.000.000 forint + áfa volt. A megbízást az 1. számú Zrt. részéről II. rendű terhelt is aláírta, és a teljesítést 2008. február 27. napján ő is igazolta. 2008. április 15. napján az 1. számú Zrt. és a 3. számú Ügyvédi Iroda megbízási szerződést kötött, melynek tárgya az elkészített jogi átvilágítás vezetői összefoglalójának elkészítése volt magyar és angol nyelven, a megbízási díjat 600.000 forint + áfa összegben határozták meg. A szerződést az 1. számú Zrt. részéről II. rendű terhelt is aláírta, és a teljesítést is ő igazolta 2008. április 23. napján. A megbízási díjakat az 1. számú Zrt. 2008. március 13. és május 9. napján utalta át a 3. számú Ügyvédi Iroda bankszámlájára.

[36] VI. rendű terheltnek 2008 májusának elején I. rendű terhelt azt mondta, nagyon meg voltak elégedve a munkájával a társasági vezetők, és ha hajlandó 400.000 forint „belépési díjat” fizetni, akkor a továbbiakban is kaphatna munkát az 1. számú Zrt.-től. I. rendű terhelt mindezt a II. rendű terhelttel előzetesen egyeztetve mondta a VI. rendű terheltnek, és éreztette a VI. rendű terhelttel, hogy el tudja intézni, hogy VI. rendű terhelt kapjon még ügyvédi megbízást az 1. számú Zrt.-től.

[37] VI. rendű terhelt mérlegelte az ajánlat elfogadását, a „belépési díj” mint „befektetés” és a várható hozam arányát, illetve az elutasítás esetleges következményeit. Ezek alapján nem utasította el az ajánlatot egyből, hanem húzta az időt és azt kommunikálta I. rendű terhelt felé, hogy hajlandó lehet kifizetni a kért jogtalan előnyt, noha ez valójában nem állt a szándékában, azonban nem merte őt nyomban visszautasítani. I. rendű terhelt így abban a tudatban volt, hogy a korrupciós ajánlatát elfogadják. VI. rendű terhelt 2008. május 21. napján 15 óra körül találkozott I. rendű terhelttel - ahova kolléganőjét is magával vitte -, és jelezte neki, hogy nagyon elfoglalt, amely révén I. rendű terhelt tudtára adta, hogy az ajánlatát mégsem fogadja el.

[38] Tényállás 3. pontja. I. rendű terhelt 2008. május 19. napjától a 2. számú Zrt. alkalmazásában állt mint jogi igazgató, XI. rendű terhelt pedig 2008. november 12. napjától a vállalat informatikai főosztályát vezette informatikai igazgatóként. I. rendű terhelt feladatai közé tartozott a jogi igazgatóság vezetése, a társaság jogi tevékenységének összehangolása, felügyelete és a szerződéstár üzemeltetése. XI. rendű terhelt irányította az informatikai főosztály tevékenységét, és ő volt a felelős az informatikai megrendelések, beszerzések szakmai kontrolljáért. Mindketten állandó résztvevők voltak a 2. számú Zrt. igazgatóságának ülésein.

[39] Mindkét vezető beosztású tisztviselő kötelessége volt munkaköri feladatait a legnagyobb gondossággal és körültekintéssel, a munkáltató érdekeire tekintettel, a mindenkor hatályos jogszabályoknak, a szakmai szokásoknak, a munkáltatónál irányadó belső szabályzatoknak, az alapító, illetve az igazgatóság határozatainak megfelelően végezni. Kötelesek voltak tartózkodni minden olyan magatartástól, amely a munkáltató jogos gazdasági érdekeit veszélyeztetheti, illetve a munkáltató hátrányos megítéléséhez vezethet.

- [40] A vállalat szerződéseinek nyilvántartásához 2009 májusában szükségessé vált egy szerződéstár beszerzése, ezt a 2. számú Zrt. vezérigazgatója is támogatta.
- [41] I. rendű terhelt elhatározta, hogy a szerződés-nyilvántartó rendszer beszerzésével kapcsolatban az azt megvalósító vállalkozótól jogtalan előnyre fog szert tenni. Arra viszont bizonyíthatóan nem került sor, mint amit a vádirat tartalmaz, hogy ő ennek érdekében XI. rendű terhelttel is megállapodott volna abban, hogy a megszerzendő jogtalan előnyből a részére is juttat, amennyiben a szerződés létrejöttében közreműködik.
- [42] Az 1. számú Zrt.-nél az 1. számú Kft. által megvalósított, I. rendű terhelt által ismert szerződés-nyilvántartó rendszer működött. I. rendű terhelt 2009 nyarán felvette a kapcsolatot a kft. egyik ügyvezetőjével, XII. rendű terhelttel, és felkérte, hogy a 2. számú Zrt. felhívására nyújtsonak be ajánlatot. Ekkor I. rendű terhelt és XII. rendű terhelt megállapodott abban, hogy az 1. számú Kft. által ajánlott vállalkozói díj legfeljebb 30.000.000 forint + áfa összegű lesz, és abban is, hogy I. rendű terhelt a vállalkozói díjból 12.000.000 forintba tart igényt jogtalan előnyként. I. rendű terhelt éreztette XII. rendű terhelttel, hogy az általa kért 12.000.000 forint jogtalan előnyért segít abban, hogy az 1. számú Kft. a megbízást elnyerje, cserébe viszont elvárja tőle ezt a pénzt.
- [43] 2009 májusában I. rendű terhelt és - mint szakterületi felelős - XI. rendű terhelt 2. számú tanúnál - aki a BKV Zrt. beszerzési és szerződési irodáját vezette - tájékoztak a beszerzéssel kapcsolatos eljárásrendről. I. rendű terhelt és a vezérigazgató előzetes levélváltásait követően 2009. június 12. napján I. rendű terhelt és XI. rendű terhelt a 2. számú Zrt. vezérigazgatójának címzett közös levelében javasolta, hogy a 2. számú Zrt. szerződéstárként az 1. számú Zrt.-nél is működő - és így az I. rendű terhelt által már ismert - szoftvert szerezze be. A vezérigazgató a levélben foglaltakat jóváhagyta.
- [44] A Logisztikai Főosztály a vezérigazgató által jóváhagyott, 2009. június 12. napján kelt javaslat alapján megindította a beszerzést. A szerződés-nyilvántartó rendszer beszerzése érdekében a 2. számú Zrt. a beszerzési szabályzat 6.2. pontjában szereplő, úgynevezett „közvetlen szerződéskötési” eljárást alkalmazta. Az eljárás lefolytatására a 2. számú Zrt. vezérigazgatójának engedélyével kerülhetett sor. Ebben az eljárásban a szabályzat alapján nem volt szükséges több ajánlat beszerzése, de általában ilyen beszerzési eljárások lefolytatása esetén is több - a 2. számú Zrt.-nél alkalmazott szokásrend szerint három - ajánlat bekérésére került sor.
- [45] I. rendű terhelt és XI. rendű terhelt a 2. számú tanúnak a beszerzési eljárás kezdetén átadott egy-egy darab, a 3. számú Zrt., illetve a 4. számú Zrt. által kiállított, 2009. június 10., illetve 12. napján kelt ajánlattételi nyilatkozatot, melyek alapján e két cég nettó 31.000.000, illetve 33.000.000 forintos áron vállalta szerződés-nyilvántartó rendszer megvalósítását. Az ajánlatot a 4. számú Zrt.-től az I. rendű terhelt, míg a 3. számú Zrt.-től XI. rendű terhelt szerezte be, közülük I. rendű terhelt abból a konkrét célból, hogy az 1. számú Kft. ajánlata előnyösnek tűnjön, míg ugyanez XI. rendű terhelt kapcsán nem volt megállapítható, lévén hogy az 3. számú Kft. által benyújtott ajánlattétel hiteles és valós volt.
- [46] A XII. rendű terhelt a 2. számú Zrt. Logisztikai Főosztályának felhívására az 1. számú Kft. nevében 2009. július 14. napján nettó 29,535 millió forintos ajánlatot nyújtott be. A Logisztikai Főosztály felhívására a 3. számú Zrt., illetve a 4. számú Zrt. korábbi ajánlatát 2009. július 14. napján megerősítette.
- [47] 2009. július 17. napján a 2. számú Zrt. és az 1. számú Kft. között ártárgyalásra került sor, ennek eredményeképpen az azon részt vevő XII. rendű terhelt a vállalkozói díjat nettó 28.000.000 forintba szállította le. Ezen a 2. számú Zrt.-t az informatikai osztályvezető képviselte.
- [48] A szerződés-nyilvántartó rendszer megvalósítására irányuló vállalkozási szerződést az 1. számú Kft. részéről a XII. rendű terhelt 2009. augusztus 17., míg a 2. számú Zrt. részéről a vezérigazgató 2009. augusztus 28. napi dátummal írta alá. A szerződés szerint a teljesítési igazolást a 2. számú Zrt. részéről a XI. rendű terheltnek kellett aláírnia.

- [49] Tekintettel a vállalkozói díj összegének csökkentésére I. rendű terhelt és XII. rendű terhelt a jogtalan előny eredetileg megbeszélte 12.000.000 forintos összegét 11,8 millió forintba mérsékelte, és abban is megállapodtak, hogy azt készpénzben, XIII. rendű terhelt közös ismerősük közvetítésével fogja XII. rendű terhelt eljuttatni a projekt lezárulta után I. rendű terheltnek.
- [50] I. rendű terhelt telefonon többször sürgette XI. rendű terheltet, hogy a szerződésnek a vezérigazgató által minél hamarabbi aláírása érdekében intézkedjék, majd sürgette a teljesítési igazolás kiállítását, hogy az 1. számú Kft. részére a vállalkozói díj átutalásra kerülhessen, és így I. rendű terhelt a jogtalan előnyhöz minél hamarabb hozzájuthasson. A teljesítési jegyzőkönyvet (igazolást) XI. rendű terhelt 2009. október 5. napi dátummal - szemben a vádban leírtakkal, nem visszadátumozva - írta alá, noha a tesztelések még nem fejeződtek be, így az 1. számú Kft. még a vállalkozási szerződésben vállaltakat teljesen nem végezte el. A hibák kijavítása érdekében azonban 2009. október 5. napján XI. rendű terhelt hiánypótlási jegyzőkönyvben szólította fel az 1. számú Kft.-t a fennmaradó, egyébként nem kritikus funkcionális rendszerelemek 3 héten belül történő kijavítására. A vállalkozói díjat a 2. számú Zrt. 2009. november 30. napján utalta át az 1. számú Kft. részére 35.000.000 forint összegben (28.000.000 forint + áfa).
- [51] I. rendű terhelt az 1. számú Kft. nyertessége érdekében nem csupán a kiválasztás szempontjából releváns körülményeket mérlegelte, hanem a döntést olyan, jogtalan haszonszerzésen alapuló személyes motívumokkal befolyásolta, amelyek a szerződéstár beszerzésének szükségét, így az ügy érdemét tekintve irrelevánsak voltak. I. rendű terhelt az 1. számú Kft. részére kedvező döntésért jogtalan előnyt kért XII. rendű terhelttől. Arra azonban nincs kétséget kizáró adat, mint ami a vádban szerepel, hogy az előny ígéretét I. rendű terhelttől XI. rendű terhelt is elfogadta volna.
- [52] I. rendű terhelt azzal, hogy a 2. számú Zrt. beszerzési szabályzata által nem megkövetelt árajánlatok közül a 4. számú Zrt. árajánlatát az 1. számú Kft. ajánlatának kedvező színben való feltüntetése érdekében beszerezte, a 2. számú Zrt. részéről a szerződés megkötésével kapcsolatban eljáró személyeket tévedésbe is ejtette. Ezzel I. rendű terhelt a munkaszerződésben rögzített köteletségét megszegte, mivel munkáltatója jogos gazdasági érdekeit veszélyeztette. Ilyen fajta szabályszegés viszont XI. rendű terhelt esetében nem volt megállapítható.
- [53] 2009. december elején XII. rendű terhelt a jogtalan előnyként kért 11,8 millió forintot a I. rendű terheltnek történő továbbítás végett XIII. rendű terheltnek átadta, aki azt utána cégének házipénztárában helyezte el.
- [54] I. rendű terhelt és XIII. rendű terhelt telefonon egyeztetette, hogy 2009. december 4. napján 17 órakor kerül sor a pénzáadásra a Bevásárlóközpont mélygarázsában. Ezt megelőzően XIII. rendű terhelt az I. rendű terheltnek átadandó pénzösszeget több részletben a részben általa tulajdonolt 2. számú Kft. bankszámlájáról vette fel.
- [55] A pénzáadást követően a nyomozó hatóság I. rendű terheltet és XIII. rendű terheltet tetten érte, a már átvett 11,8 millió forintot pedig lefoglalta.
- [56] A fentiek során XIII. rendű terhelt tudomással bírt az általa továbbított összeg rendeltetéséről, illetve arról is, hogy I. rendű terhelt a 2. számú Zrt. jogi igazgatója.
- [57] Arra viszont nem áll rendelkezésre adat, amit a vád leír, hogy I. rendű terhelt az így átvett jogtalan előnyt utána meg kívánta volna osztani XI. rendű terhelttel is.
- [58] I. rendű terhelt a fenti cselekményét is rendszeres haszonszerzésre törekedve követte el.
- [59] A másodfokú bíróság a tényállást pontosította. Eszerint a tényállás 1/A. pontjában írtakat akként helyesbítette, hogy az 1. számú tanú I. rendű terheltnek az ezekből a számlákból származó pontosan meg nem állapítható mennyiségű készpénzt, de legalább 1.000.000 forintot adott át jogtalan előnyként.
- [60] Az 1. pont bevezető részét II. rendű terhelttel kapcsolatban a következőkkel egészítette ki: II. rendű terhelt ügyvédi irodák kiválasztásában betöltött szerepe abban nyilvánult meg, hogy az ebben való intézkedés az ő ügycsoportja volt. Ezeket általában saját hatáskörben intézte. Több ügyvédi

irodával volt kapcsolata az 1. számú Zrt.-nek. Ő állt elsősorban kapcsolatban a társaságnak dolgozó ügyvédekkel. A kiválasztásban a jogi terület részéről II. rendű terhelte vett részt, amely úgy zajlott, hogy ha felmerült bizonyos munkára vonatkozó igény, azt a szakterületi belső vezető jelezte neki. Tájékoztatta, hogy milyen projekt indul a területén, amely lehetett egy jelentősebb beruházás, ahol nagy értékű szerződést kellett kötni, vagy közbeszerzési eljárást kellett előkészíteni. Ilyenkor ez az igény a társszervezeti belső vezető részéről fogalmazódott meg, amelyet eljuttatott a II. rendű terhelthez, aki mint szakterületi vezető az ügyvédek kiválasztásában és jóváhagyásában javaslatot tett. Ő volt az, aki adott esetben bizonyos ügyvédek bemutatott a management, a külföldi vezérigazgató vagy a szakterületi felső vezető számára, aki a felmerült jogi munkát igényelte. Ha már volt keretszerződés valamelyik ügyvédi irodával, akkor a konkrét munkára vonatkozó leírás esetén az adott keretszerződés terhére nem biztos, hogy ő biztosította a saját szervezeti egységéhez rendelt keretből a pénzügyi háttérrel, azonban ő javasolta mint a társaság vezető jogásza az ügyvédi iroda megbízását, megbíztak a szakmai véleményében, az ilyen javaslatok általában elfogadásra kerültek a szakterületi felső vezető, vagy a vezérigazgató által. A feladatát képezte a megfelelő szakmai háttérrel rendelkező ügyvédi irodának a prezentálása a döntéshozó számára. Az ügyvédi irodákkal kötött szerződéseket mint jogi vezető minden esetben aláírásával ellenjegyezte.

- [61] A megbízási szerződés az 1. számú Ügyvédi Iroda és 4. számú Ügyvédi Iroda között kötött 2003. augusztus 1. napján, amelyet az 1. számú tanú ügyvéd, mint megbízott képviselt. A megbízás tárgya a megbízó által igényelt körben a megbízó utasításainak keretei között részt vegyen ügyvédi tevékenységet végezzen a szerződés rendelkezéseinek megfelelően. A szerződés szerint az 5. számú Rt.-vel kötött együttműködési szerződés előírásainak megfelelő munka elvégzése volt a feladata, megbízottat az akkori szerződés alapján a feladatokért 620.000 forint/hó + áfa díjazás illetve meg átalánydíjként.
- [62] Az 1. számú Ügyvédi Iroda, valamint a 3. számú Ügyvédi Iroda ezt követően 2004. október 31-én alvállalkozói szerződést kötöttek, melyben 1.500.000 forint + áfa fix megbízási díjat szerepeltettek. Ehhez csatolt melléklet szerint a 3. számú Ügyvédi Iroda alvállalkozóként közreműködött az 1. számú Ügyvédi Iroda 1. számú Zrt. új ügyfél részére végzett munkákban is.
- [63] 2006. február 2. napján az 1. számú tanú javaslatot tett az 1. számú Ügyvédi Irodának, hogy a bevételek 10 százaléka őt illesse meg, kivéve egyes külön meghatározandó minősülő ügyfeleket, ahol 15 százaléka. A javaslat szerint ha a befolyó éves díj nem haladja meg a 100.000 eurót, akkor marad a havidíja, ha meghaladja a 200.000 eurót, akkor kér még 5 százalékot, ha pedig a 250.000 eurót, akkor 10 százalékot. 2008. június 16-án az 1. számú tanú az 1. számú Ügyvédi Irodával újabb szerződést kötött, melyben a megbízási díj tekintetében A, B, C kategóriába sorolták az ügyfeleket. Az A kategóriában legalizált bevétel 45 százaléka illetve a megbízottat, a B kategóriába sorolt ügyfelek esetében óraszám alapulvételével munkaóránként 10.000 forint + áfa, a C kategóriában a realizált nettó árbevétel 30 százaléka illetve meg a megbízottat a havi 800.000 forint/hó + áfa átalánydíjon felül. 2008. december 16-án újabb megállapodást kötöttek, amely azt tartalmazta, hogy a megbízó ügyvédi iroda összes ügyvédi megbízási díjból származó árbevételének a korrigált nettó 5 százaléka jogosult a megbízott. Az árbevételt az ügyvédi iroda tárgyévét követő évben a tárgyévre vonatkozó elfogadott mérlege alapján kell megállapítani. A megbízó és a megbízott megállapodása alapján a megbízott minden év február 28. napját követően számlát nyújthat be a feltehető, de még jóvá nem hagyott éves árbevétel 50 százaléka az 5 százaléka. A szerződés időbeli hatálya tartalmazza, hogy az hatályban marad 2009. és 2010. évekre vonatkozóan és ennek alapján 2010. május 31. napját követően kell először és 2011. május 31. napját követően utoljára elszámolni. A szerződés automatikusan meghosszabbodik a 2011. és 2012. évekre, amennyiben a 2010. és 2011. években a megbízó árbevétele meghaladja az előző évi árbevételt.

- [64] A bíróság jogerős ügydöntő határozata ellen az I. rendű és a II. rendű terhelt védője terjesztett elő felülvizsgálati indítványt - a Be. 416. § (1) bekezdés a), b) és c) pontját megjelölve -, az I. rendű terhelt esetében a megtámadott határozat hatályon kívül helyezése, új eljárás lefolytatása, másodlagosan a cselekmények enyhébb minősítése és a kiszabott büntetés enyhítése, a II. rendű terhelt esetében a terhelt felmentése, másodlagosan az eljárás megismétlése érdekében.
- [65] Az I. rendű terhelt védője indítványában hivatkozott arra, hogy az eljáró bíróság törvénysértően állapította meg, hogy az I. rendű terhelt a tényállás 3. pontja szerinti vesztegetés elfogadásának büntettét önálló intézkedésre jogosult dolgozóként, a köteleességét megszegve, bünszövetségben és üzletszerűen követte el. Vitatta, hogy az ítéleti tényállás 1/A. és 1/B. pontjában írt cselekményekben az I. rendű terhelt felbujtóként vett részt; álláspontja szerint a terhelt cselekménye helyesen a Btk. 291. § (1) bekezdése szerinti vesztegetés elfogadása büntettét valósította meg, melynek büntetési tétele legfeljebb 3 évig terjedő szabadságvesztés. Ezzel szemben a bíróság által kiszabott 7 évi szabadságvesztés törvénysértő mértékű, mivel több mint kétszerese a törvényesen kiszabható büntetésnek.
- [66] Az önálló intézkedésre jogosultság tekintetében a tényállás 1/A. és 1/B. pontját érintően kifejtette, hogy a II. rendű terhelt az 1. számú Zrt. jogi igazgatójaként nem volt önálló intézkedésre jogosult személynek tekinthető. Utalt arra, hogy a II. rendű terheltnek nem volt önálló cégjegyzésre jogosultsága, önálló munkáltatói jogkört nem gyakorolt, nem írhatott alá önállóan megbízási szerződést; kizárólag javaslatot fogalmazhatott meg, a végső döntést az érintett szakterület vezetője hozta meg, és abban is a szakterületi vezető foglalt állást, hogy elégedett-e a részükre végzett munkával, vagy más ügyvédi irodát kívánnak megbízni. A megbízások teljesítését sem egyedül a II. rendű terhelt igazolta. Álláspontja szerint abból a tényből, mely szerint az 1. számú Zrt. vezetői megbíztak az általuk jogi igazgatói pozíció betöltésével megbízott a II. rendű terhelt szakmai véleményében, javaslataiban, munkájában, kizárólag azt a következtetést lehet levonni, hogy a II. rendű terhelt jól végezte a munkáját és ellátta a rábízott feladatkörét, ami azonban nem azt jelenti, hogy önálló intézkedésre lett volna jogosult. Az elsőfokú bíróság által feltételezett befolyás is csak akkor lehet valamely büntetőjogi tényállás alapja, ha önálló, vagyis ha mindenki mástól függetlenül alkalmas arra, hogy az alapján az arra jogosultak érdemi döntést hozzanak. Ha valaki másoktól függetlenül jogosult döntést hozni, akkor önálló intézkedésre jogosult, ha azonban mást kell befolyásolnia ahhoz, hogy az adott döntés megszülethessen, fogalmilag kizárt az önállósága. Ugyanezen érvek mentén hivatkozott arra, hogy az I. rendű terhelt a 2. számú Zrt. jogi igazgatójaként ugyancsak nem tekinthető önálló intézkedésre jogosult személynek. E minőségében ugyanis munkaviszonya fennállása alatt egyetlen szerződést sem írhatott alá. A tényállás 3. pontjával összefüggésben utalt arra, hogy a tényállás szerint a 2009. június 12. napján és 2009. július 22. napján kelt leveleket az I. rendű terhelt nem egyedül írta alá, senkire nem volt önálló ráhatása. Ehhez képest az elsőfokú bíróság a logika szabályaival is ellentétesen következtetett arra, hogy befolyásolni tudó ráhatással rendelkezett az I. rendű terhelt a döntés meghozatalára jogosult személyre, ezzel szemben kizárólag javaslattevői joga volt.
- [67] A tényállásszerűséghez megkívánt köteleességszegéssel kapcsolatban hivatkozott arra, hogy az elsőfokú bíróság ennek tényét megállapította ugyan, de nem jelölte meg annak mibenlétét. Az 1/A. és 1/B. tényállási pontok esetében e körben esetlegesen felmerülő túlszámlázások tényét nem lehet megállapítani - ilyet sem a vád, sem az ítéleti tényállás nem tartalmazott -; a megjelölt ügyvédi irodák a rájuk bízott munkát piaci áron elvégezték, az 1. számú Zrt. nem szenvedett kárt, ezért a II. rendű terhelt terhére köteleességszegés nem állapítható meg. Hasonló érvek alapján az I. rendű terheltnek a 2. számú Zrt.-vel kapcsolatos tevékenysége sem tekinthető köteleességszegésnek, hanem épp ellenkezőleg, a köteleességének teljesítéséről volt szó. Törvénytelennek tartotta az eljáró bíróság azon állítását, mely szerint az I. rendű terhelt köteleességszegése a 3. pont alatti cselekménynél

lényegében abban nyilvánult meg, hogy az 1. számú Kft. kiválasztásánál figyelembe vette az alvállalkozó vesztegetési pénz fizetési hajlandóságát, hiszen álláspontja szerint ez ellentmond a beszerzett okirati bizonyítékokban foglaltaknak.

[68] Az indítványozó az üzletszerűség és a bünszövegség mint minősítő körülmények megállapításával kapcsolatban kifogásolta, hogy az eljáró bíróság semmilyen módon nem fejtette ki ezen minősítő körülmények megállapításának indokát, illetve azt, hogy a rendszeres haszonszerzés miben merült ki. Sérelmezte, hogy az I. rendű terhelt magatartását az 1. tényállás esetében az eljáró elsőfokú bíróság bünszegédi elkövetésnek minősítette, a másodfokú bíróság viszont felbujtóként határozta meg elkövetői alakzatát. Kifogásolta, hogy a bíróság arra hivatkozott, hogy bár tény, hogy az ügyvédi megbízási díjak visszaosztása idején az I. rendű terhelt nem állt az 1. számú Zrt. alkalmazásában, így nem volt önálló intézkedésre jogosult, de az I. rendű terhelt volt az, aki az érintett ügyvédekkel a tárgyalásokat lefolytatta, majd a II. rendű terheltben a megállapodás közlésében az előny elfogadására vonatkozó akaratelhatározást kialakította, és ennek következtében kerülhetett arra is sor, hogy az I. rendű terhelt a visszaosztott megbízási díjakból részesedett. Álláspontja szerint ezen érvelés mindennemű megalapozottságot nélkülöz, ellentétes a büntető anyagi jog szabályaival, egyúttal a rendelkezésre álló bizonyítékoknak is ellentmond. Utalt arra, hogy az a körülmény, hogy az I. rendű terhelt az 1/A. és 1/B. pontokban írt cselekmények elkövetési időpontjában már nem állt az 1. számú Zrt. alkalmazásában, már önmagában kizárja részéről a felbujtói elkövetést. Hivatkozott arra is, hogy a rendelkezésre álló bizonyítékok, így különösen az 1. számú tanú vallomása alapján a cselekmény elkövetésére oly módon került sor, hogy miután az 1. számú Zrt. az ügyvédi irodákat különféle jogi munkák elvégzésével bízta meg, a II. rendű terhelt volt az, aki az 1. számú Zrt. jogi igazgatójaként tájékoztatta a lehetőségekről az I. rendű terheltet, aki ezt követően erre figyelemmel lépett kapcsolatba az egyes ügyvédi irodákkal. Az események ezen időrendi sorrendjéből következően álláspontja szerint a másodfokú bíróság ténymegállapítása ez okból is kizárt. Kifogásolta továbbá az eljáró bíróság indokolási kötelezettségének mikénti teljesítését: a jogi indokolás konkrét jogi érvek kifejtése helyett lényegében az egyes bizonyítékok ismertetéséből áll, a másodfokú bíróság határozatából pedig teljes mértékben hiányzik.

[69] A II. rendű terhelt védője indítványában arra hivatkozott, hogy a másodfokú bíróság által kiegészített ítéleti tényállásból az következik, hogy a II. rendű terhelt nem volt önálló intézkedésre jogosult, nem szegte meg munkaköri köteleességét, a pénzt sem ő kérte, hiszen a tárgyalásokról, illetőleg a visszaosztással kapcsolatos megbeszélésekről csak utólag szerzett tudomást. Ebben az esetben pedig álláspontja szerint az elkövetés idején hatályos 1978. évi IV. törvény 252. és 253. §-ai szerint a cselekmény nem minősült bűncselekménynek.

[70] Az önálló intézkedésre jogosultsággal és köteleességszegéssel kapcsolatban kifogásolta, hogy az eljáró bíróság erre nézve konkrét tényállítást nem rögzített. Álláspontja szerint a tényállás még következtetési szinten sem tartalmaz olyan további állítást, mely arra vonatkozna, hogy az I. rendű terhelt a II. rendű terheltet arra bírta rá, hogy valamely munkát ezzel vagy azzal az ügyvédi irodával kellene elvégeztetni, hiszen a másodfokú bíróság is csupán azt állapította meg, hogy a rábírás kizárólag az előny elfogadására vonatkozott. A köteleességszegéssel kapcsolatban hivatkozott arra, hogy az nem következmény, hanem külön vizsgálat tárgyát képező tényállási elem, ez azonban az eljárás adatai alapján nem állapítható meg. A másodfokú bíróság által elvégzett tényállás kiegészítés kapcsán egyes bizonyítékok tartalmát felidézve iratellenes ténymegállapításokat kifogásolt. Sérelmezte azt is, hogy a II. rendű terhelt nem volt gazdasági társaság vezető tisztségviselője tekintettel arra, hogy vezető állású munkavállalója sem volt az 1. számú Zrt.-nek, ezért törvénysértő a vele szemben alkalmazott foglalkozástól eltiltás a vonatkozásban is, hogy olyan foglalkozástól tiltja el a II. rendű terheltet, amelyet nem is gyakorolt.

[71] Az eljárási szabályok megsértése körében kifogásolta, hogy az eljáró bíróság a védő több olyan részletes iratismertetésre vonatkozó indítványát is elutasította, amelynek teljesítése indokolt lett

volna. Sérelmezte azt is, hogy az ügyben VII. és VIII. rendű terheltek védője a nyomozás során tanú jogi képviselőjeként is eljár, ezért e terheltek védőjével szemben a Be. 45. § (2) bekezdésében írt kizáró ok állt fenn, amely abszolút eljárási szabálysértés az ügy egészére kihatott.

[72] A Legfőbb Ügyészség BF.18/2018. számú átiratában a felülvizsgálati indítványokat részben törvényben kizártnak, részben alaptalannak tartotta. Az ügyészi álláspont szerint az I. rendű terheltek védője indítványában az irányadó tényállást támadja, amikor kifogásolja a másodfokú bíróság tényállás kiegészítését, és egyes tényállásban nem szereplő megállapításokat hiányol, illetve a tényállás megállapításaival ellentétes vagy abban nem szereplő tényekkel érvel. Ugyanezen okból kizárt a felülvizsgálat a II. rendű terheltek védője által az irányadó tényállás iratellenességére történt hivatkozásai körében. Utalt arra, hogy az eljáró bíróságok nem tévedtek, amikor az I. és II. rendű terheltek önálló intézkedésre jogosult személynek tekintették, az állandósult bírói gyakorlat szerint ugyanis nem csak a lényeges kérdésekben döntési joggal rendelkezők, hanem a döntéseket befolyásoló, a döntés előkészítésében közvetlenül közreműködő személyek is ilyennek tekintendők, az I. rendű és a II. rendű terheltek tevékenysége pedig ennek mindenben megfelelt. A terheltek magatartása emellett kötelességszegésnek is értékelhető; az I. rendű terheltek ugyanis miután megindult a szerződés-nyilvántartó rendszer beszerzése iránti eljárás, kifejezetten abból a célból, hogy az általa preferált az 1. számú Kft. ajánlata kedvezőbbnek tűnjön, a 4. számú Zrt.-től egy 33.000.000 forintos ajánlatot beszerezve, majd a 3. számú Zrt. 31.000.000 forintos ajánlatát is megismerve állapodott meg a XII. rendű terhelttel, hogy az 1. számú Kft. benyújt egy 30.000.000 forintos ajánlatot, amelyből 12.000.000 forintot visszajuttat neki. A Legfőbb Ügyészség szerint az I. rendű terheltek a szerződés-nyilvántartó rendszert megvalósító vállalkozás kiválasztása során nem a 2. számú Zrt. gazdasági érdekeit, hanem azt tartotta szem előtt, hogy a vállalkozás képviselője a vállalkozási díj több mint egyharmadát hajlandó neki visszafizetni. Hasonló okokból tekinthető kötelességszegőnek a II. rendű terheltek az 1. számú Zrt.-vel kapcsolatos azon magatartása, amikor azon ügyvédi irodák megbízását javasolta, amelyek esetén a megbízási díj egy részének visszajuttatására számíthatott. A Legfőbb Ügyészség szerint az irányadó tényállás alapulvételével a terheltek bünszövetségben jártak el, együttműködésükben a bünszövetség Btk. 459. § (2) bekezdés 2. pontja szerinti elemei felismerhetők, hiszen előzetesen megállapodtak a bűncselekmények elkövetésében, és a feladatokat megosztva a bünszövetséghez megkívánt szervezettséggel követték el.

[73] Az ügyészi álláspont szerint a tényállás 1/A., 1/B. pontjában írt cselekmények tettese csak a II. rendű terheltek lehetett, hiszen az 1. számú Zrt. tekintetében ő volt önálló intézkedésre jogosult személy. Az előzőekben hivatkozott megállapodás csak a bűncselekmények elkövetésének általános szándékát jelentette; a konkrét bűncselekmények esetében az I. rendű terheltek a II. rendű terheltek tudtával az erre hajlandó ügyvédekkel megállapodott a megbízási díj egy részének visszafizetésében, majd ennek a pénznek egy részét átadta a II. rendű terhelteknek, ezért e magatartás az I. rendű terheltek esetében nem bűnsegélynek, hanem felbujtásnak minősül.

[74] Rámutatott arra is, hogy a II. rendű terheltek cselekménye az elkövetés idején hatályos 1978. évi IV. törvény 252. § (1) bekezdésébe ütköző és a (3) bekezdés b) pontja szerint minősülő bűncselekmény megállapítására alapot ad, felmentésére tehát az időbeli hatályra figyelemmel sem kerülhet sor. Mindezekre tekintettel indítványozta, hogy a Kúria a megtámadott határozatokat az I. és II. rendű terheltek tekintetében hatályában tartsa fenn.

[75] Az I. rendű terheltek védője a Legfőbb Ügyészség átiratában írtakra tett észrevételében fenntartotta, hogy sem az I., sem a II. rendű terheltek nem voltak önálló intézkedésre jogosultak; I. rendű terheltek pedig kötelességszegést sem valósított meg, mivel a közös döntés előkészítő anyag megküldésekor - miután mögöttes szándéka nem volt - munkaköri kötelességét nem szegte meg, épp ellenkezőleg, a vezérigazgatótól kapott utasításra kötelességét teljesítette. A felbujtás kapcsán kifejtette azt is, hogy ennek lényege a tettes rábírása egy vagy több konkrét bűncselekmény

elkövetésére. Álláspontja szerint a felbujtói tevékenységnek értelemszerűen meg kell időben előznie a bűncselekmény végrehajtásának megkezdését; és a felbujtás kizárólag akkor állapítható meg, ha a felbujtó rábírása volt a szándékkiváltó döntő ok, aminek hatására a tettes elhatározta a bűncselekmény elkövetését. Ugyanakkor a feltételezett bünszövetségben történő elkövetés, vagyis bűncselekmények szervezett elkövetésében való megállapodás nézete szerint már önmagában kizárja annak lehetőségét, hogy a bűncselekmények elkövetésére irányuló akarat a bünszövetség valamely tagjában csak ezt követően, a tagtársa rábírására alakuljon ki. Hivatkozott arra is - a BH 2011.97. számú eseti döntést megjelölve -, hogy a minősítő körülmények közül akár egynek az elmaradása is érintheti a büntetés mértékét és a büntetés törvényességét akkor is, ha a kiszabott büntetés a helyesbített minősítéshez tartozó büntetési tételkereten belül marad.

[76] Az I. rendű terhelt észrevételében hivatkozott arra, hogy az önálló intézkedésre jogosultságot mindig az adott ügyre vonatkozóan, konkrétan kell megvizsgálni. A terhére rótt 3. tényállási pont szerinti esetben minden javaslatétel kettős aláírással került az illetékes döntéshozó elé, önállóan még befolyásolni sem tudott senkit és semmit, döntés előkészítő javaslatukat is kizárólag az informatikai igazgatóval együtt tudta megtenni. Utalt arra, hogy a szerzési szabályzat engedélyezte egy ajánlattevő konkrét felhívását ajánlat megtételére, az ő munkaköri kötelezettsége e szabályzat betartása volt, és ha az 1. számú Kft. ajánlatán túl további ajánlatokat is szerzett volna, ez akkor sem minősült volna a szerzési szabályzat - egyben munkaköri kötelezettsége - megsértésének, hiszen e szabályzat szerint egyetlen megfelelő ajánlatot kellett bekérni, mely jelen esetben meg is történt. Ennélfogva téves az a hivatkozás, mely szerint kötelezettségszegése a további ajánlat szerzésével valósult volna meg. Sérelmezte, hogy az eljárás során nem merült fel annak gyanúja sem, hogy felbujtója lett volna bármely cselekménynek, ugyanakkor a másodfokú bíróság erre tekintettel lényegesen súlyosította a vele szemben kiszabott szabadságvesztés tartamát. Kérte továbbá a büntetés kiszabása során enyhítő körülményként figyelembe venni azt, hogy két kiskorú gyermeket nevel, édesanyja egyedülálló súlyos beteg, saját maga súlyos cukorbetegségben szenved, és az eltelt időszak alatt semmilyen jogsértést nem követett el.

[77] A II. rendű terhelt védője a Legfőbb Ügyészség átiratára tett észrevételében indítványát változatlanul fenntartotta, így a megállapított tényállás helyességét vitatva azt, hogy a II. rendű terhelt esetében sem kötelezettségszegés, sem önálló intézkedésre jogosultság nem állapítható meg.

[78] A II. rendű terhelt védőjéhez csatlakozva szabadságvesztés büntetése végrehajtásának félbeszakítását kérte arra a körülményre is tekintettel, hogy korábban egyedül nevelt kiskorú gyermeke sorsáról nem tudott megnyugtató módon gondoskodni a szabadságvesztés végrehajtásának megkezdéséig.

III.

[79] Az I. rendű és a II. rendű terhelt védője által benyújtott felülvizsgálati indítványok egyaránt nem alaposak.

[80] A felülvizsgálat rendkívüli jogorvoslat, a jogerős ítélettel szembeni jogi - és nem pedig ténybeli - kifogás lehetőségét biztosítja. Kizárólag a Be. 416. § (1) bekezdés a)-g) pontjában megjelölt anyagi és eljárásjogi okokból vehető igénybe, a felülvizsgálati okok törvényi köre nem bővíthető.

[81] A felülvizsgálati indítványok kifogásolták, hogy a tényállás 1/A. és 1/B. pontja körében a II. rendű terhelt az 1. számú Zrt. jogi igazgatójaként önálló intézkedésre jogosult személynek volt tekinthető. Álláspontjuk szerint az elsőfokú bíróság által feltételezett befolyás is csak akkor lehet valamely büntetőjogi tényállás alapja, ha önálló, vagyis ha mindenki mástól függetlenül alkalmas arra, hogy az alapján az arra jogosultak érdemi döntést hozzanak. Ha valaki másoktól függetlenül jogosult döntést hozni, akkor önálló intézkedésre jogosult, ha azonban mást kell befolyásolnia

ahhoz, hogy az adott döntés megszülethessen, fogalmilag kizárt az önállósága. Ugyanezen érvek mentén hivatkoztak arra, hogy az I. rendű terhelt a 2. számú Zrt. jogi igazgatójaként - a tényállás 3. pontja esetében - ugyancsak nem tekinthető önálló intézkedésre jogosult személynek. A megjelölt ügyvédi irodák a rájuk bízott munkát piaci áron elvégezték, az 1. számú Zrt. nem szenvedett kárt, ezért a II. rendű terhelt terhére köteleességszegés nem állapítható meg. Hasonló érvek alapján az I. rendű terheltnek a 2. számú Zrt.-vel kapcsolatos tevékenysége sem tekinthető köteleességszegésnek, hanem épp ellenkezőleg, a köteletségének teljesítéséről volt szó.

[82] Kétségtelen, hogy a Be. 416. § (1) bekezdés a) pontja alapján felülvizsgálatnak van helye, ha a terhelt bűnösségének megállapítására a büntető anyagi jog szabályainak megsértése miatt került sor.

[83] Nem sértett törvényt az eljáró bíróság, amikor az I. rendű és a II. rendű terhelt bűnösségét több rendbeli vesztegetés elfogadása büntetőben megállapította.

[84] A Btk. 291. § (1) bekezdése szerint (gazdasági passzív vesztegetés): Aki gazdálkodó szervezet részére vagy érdekében végzett tevékenységével kapcsolatban jogtalan előnyt kér, avagy a jogtalan előnyt vagy ennek ígéretét elfogadja, illetve a rá tekintettel harmadik személynek adott vagy ígért jogtalan előny kérőjével vagy elfogadójával egyetért, büntetett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Ha az elkövető

a) a jogtalan előnyért a köteletségét megszegi, egy évtől öt évig,

b) az (1) bekezdésben meghatározott bűncselekményt bünszövetségben vagy üzletszerűen követi el, két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(3) Ha az elkövető gazdálkodó szervezet részére vagy érdekében tevékenységet végző, önálló intézkedésre jogosult személy, a büntetés

a) az (1) bekezdésben meghatározott esetben egy évtől öt évig,

b) a (2) bekezdés a) pontjában meghatározott esetben két évtől nyolc évig,

c) a (2) bekezdés b) pontjában meghatározott esetben öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztés.

[85] Az elkövetéskor hatályos 1978. évi IV. törvény 251. § (1) bekezdése szerint: A költségvetési szervnek, gazdálkodó szervezetnek vagy a társadalmi szervezetnek az a dolgozója, illetőleg tagja, aki a működésével kapcsolatban jogtalan előnyt kér, vagy a köteletségének megszegéséért az ilyen előnyt, illetve annak ígéretét elfogadja, vagy a jogtalan előny kérőjével vagy elfogadójával egyetért, vétséget követ el, és két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Ha az elkövető a jogtalan előnyért a köteletségét megszegi, büntetett követ el, és egy évtől öt évig, fontosabb ügyben történt köteleességszegés esetén, illetőleg ha a cselekményt bünszövetségben vagy üzletszerűen követi el, két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

[86] A 252. § (1) bekezdése szerint: A költségvetési szervnek, gazdálkodó szervezetnek vagy a társadalmi szervezetnek az az önálló intézkedésre jogosult dolgozója, illetve tagja, aki a működésével kapcsolatban jogtalan előnyt kér, avagy az ilyen előnyt vagy ennek ígéretét elfogadja, illetve a jogtalan előny kérőjével vagy elfogadójával egyetért, büntetett követ el, és egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) A büntetés két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés, ha az elkövető az előnyért a köteletségét megszegi.

(3) A büntetés öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztés, ha az elkövető

a) a köteletségét fontosabb ügyben szegi meg,

b) a bűncselekményt bünszövetségben vagy üzletszerűen követi el.

[87] Az elbíráláskor hatályos Btk. 300/A. § (1) bekezdése - miként az elkövetéskor hatályos 1978. évi IV. törvény 258/A. § 2. pontja - szerinti értelmező rendelkezés alapján köteleességszegés a köteletségnek előny adásához kötött teljesítése is.

[88] E bűncselekmények jogi tárgya a tágabb értelemben vett közélet - gazdasági és társadalmi élet - tisztasága, korrekt, jogszerű működése és az ehhez fűződő közbizalom megóvásának érdeke.

- [89] A passzív gazdasági vesztegetés elkövetési magatartásai a jogtalan előny kérése, az előnynek vagy az ígéretének elfogadása, illetve az előny kérőjével vagy elfogadójával egyetértés. Az előny kérése az előny adására vonatkozó óhaj kifejezését, a korrupciós kapcsolat kezdeményezését jelenti. A kérésnek az elkövető tevékenységével kapcsolatban kell megvalósulnia. Az előny elfogadása a dolog átvételével, a szolgáltatás igénybevételével (a birtokviszonyok változásával), az előny ígéretének elfogadása pedig az átvételre irányuló beleegyező nyilatkozat kinyilvánításával valósul meg. A bűncselekmény csak szándékosan követhető el. Az elkövető tudatának ki kell terjednie az előny és a tevékenysége közötti kapcsolatra. A bűncselekmény - súlyosabban fenyegetett - minősített esete, ha az elkövető a jogtalan előnyért a köteleességét megszegi. Ez alatt az adott szervezetre vonatkozó jogszabályokban és belső normákban előírt lényeges, az ügy érdemére kihatással lévő szabályok megszegését kell érteni. Nem jelent köteleességszegést olyan belső vagy más ügyviteli jellegű szabályok megsértése, amelyek jogilag nem szabályozottak. A törvény tartalmazza az 1978. évi IV. törvény 258/A. § 2. pontjában írt azon kiterjesztő értelmező rendelkezést [Btk. 300/A. § (1) bekezdés], amely szerint köteleességszegés a köteleességnek előny adásához kötött teljesítése is, tehát amikor a passzív vesztegető döntése egyébként megfelelt a vonatkozó jogilag kikényszeríthető szabályoknak, csak nem biztos, hogy ugyanazt a döntést hozta volna meg az adott előny nélkül is.
- [90] Nem tévedett az eljáró bíróság, amikor az I. rendű és a II. rendű terheltek 1. és 3. tényállási pontokban írt magatartásait köteleességszegésként értékelte.
- [91] Az irányadó tényállás egyértelműen rögzíti az 1. pont körében, hogy az I. rendű terhelt és a II. rendű terhelt egyes olyan ügyvédi irodák kiválasztásakor, amelyeket az 1. számú Zrt. jogi munkák elvégzésével bízott meg, nem csupán a kiválasztás szempontjából releváns körülményeket mérlegelte, hanem a döntést jogtalan haszonszerzésen alapuló személyes motívumokkal befolyásolta. Így történt az 1. számú Ügyvédi Irodánál, és így történt volna a 2. számú Ügyvédi Irodánál is, ha az ajánlatukat nem utasítják vissza. Mindezzel egy előre meghatározott metódus szerint eljárva rendszeres haszonszerzésre törekedtek, amelyben pontosan rögzítették, hogy a visszaadások elérésében melyiküknek mi a konkrét feladata. Miután az 1. számú Zrt. az 1. számú Ügyvédi Irodát különféle jogi munkák elvégzésével bízta meg, a II. rendű terhelt erről tájékoztatta az I. rendű terhelteket még azt követően is, hogy az I. rendű terhelt már nem állt munkaviszonyban az 1. számú Zrt.-vel. Az 1. számú tanúval ezen időszak alatt végig az I. rendű terhelt tartotta közvetlenül a kapcsolatot, aki - a II. rendű terhelttel egyeztetve - az ügyvédi iroda által kiállítandó számlákat előzetesen felülvizsgálta, meghatározta, hogy számláknaként pontosan mekkora összegre (nagyságrendileg a számlák összegéből 1-10 százalékra) tartanak igényt, és előfordult az is, hogy a számlák végösszegét a részükre kifizetendő összeg egy részével megemelte. Ezek által a II. rendű terhelt a munkaszerződésében írt kötelezettségét megszegte, mivel az 1. számú Zrt. gazdasági érdekeit megsértette, és ahelyett, hogy a munkáltatója érdekei szerint cselekedett volna, az elé a saját szempontjait helyezte.
- A tényállás 3. pontja pedig tartalmazza, hogy az I. rendű terhelt az 1. számú Kft. nyertessége érdekében nem csupán a kiválasztás szempontjából releváns körülményeket mérlegelte, hanem a döntést olyan, jogtalan haszonszerzésen alapuló személyes motívumokkal befolyásolta, amelyek a szerződéstár beszerzésének szükségét, így az ügy érdemét tekintve irrelevánsak voltak. Az I. rendű terhelt az 1. számú Kft. részére kedvező döntésért jogtalan előnyt kért a XII. rendű terhelttől. Az I. rendű terhelt azzal, hogy az 1. számú Zrt. beszerzési szabályzata által nem megkövetelt árajánlatok közül a 4. számú Zrt. árajánlatát az 1. számú Kft. ajánlatának kedvező színben való feltüntetése érdekében beszerezte, a 2. számú Zrt. részéről a szerződés megkötésével kapcsolatban eljáró személyeket tévedésbe is ejtette. Ezzel az I. rendű terhelt a munkaszerződésben rögzített köteleességét megszegte, mivel munkáltatója jogos gazdasági érdekeit veszélyeztette.
- [92] A gazdálkodó szervezet dolgozója a munkaviszonyból, megbízásból adódó feladatát

kétségkívül oly módon köteles teljesíteni, hogy annak eredményeként az őt alkalmazó társaság a lehető legkedvezőbb helyzetbe kerüljön.

[93] Merőben más a helyzet azonban akkor, amikor a szervezet dolgozója ténykedésével összefüggésben terjeszt elő maga - vagy más számára - olyan vagyoni, személyes előnyt jelentő igényt, amely az adott jogviszonyba nem tartozik bele, és ebből következően a gazdasági életben szokásos alku tárgya nem lehet. E magatartás nem pusztán a gazdasági élet etikai normáit sérti, hanem egyben jogellenes is; a kötelességének ilyen előny adásához feltételül szabott teljesítése pedig egyben kötelességszegésnek is minősül [Btk. 300/A. § (1) bekezdés], ezért e cselekmény a Btk. 291. § (1) és (2) bekezdés a) pontja szerinti - miként az 1978. évi IV. törvény 251. § (1) és (2) bekezdése szerinti - bűncselekmény megállapítására nyújt alapot.

[94] Jelen ügyben pedig éppen ez történt.

[95] A Be. 416. § (1) bekezdés b) pontja alapján akkor van helye rendkívüli jogorvoslatnak, ha a bűncselekmény törvénysértő minősítése, a büntetőjog más szabályának megsértése miatt törvénysértő büntetést szabtak ki vagy törvénysértő intézkedést alkalmaztak.

[96] Következésképpen az esetlegesen hibás minősítés nem önmagában, hanem csak akkor képezi felülvizsgálat alapját, ha helyes minősítéshez képest a kiszabott büntetés (alkalmazott intézkedés) törvénysértő.

[97] A minősítés alatt a cselekmény Btk. Különös Része szerinti minősítése - az alapeset és annak enyhébben, vagy súlyosabban minősülő esete egyaránt - értendő.

Felülvizsgálati eljárásban megállapított törvénysértő minősítés esetén a büntetés abban az esetben is lehet törvénysértő, ha a törvényes minősítésnek megfelelő büntetési tétel keretei között került kiszabásra (BH 2011.97., BH 2014.103).

[98] Ehhez képest a Kúria vizsgálta a felrótt bűncselekmény minősítésének helyességét. Az indítványozók ugyanis kifogásolták, hogy a terheltek cselekményei a vesztegetés elfogadása büntette minősített esetének megállapítására nyújtanának alapot.

[99] Az eljáró bíróság jogi álláspontja szerint a két érintett jogi igazgató - az 1. számú Zrt.-nél a II. rendű terhelt (lásd 1. vádpont), a 2. számú Zrt.-nél az I. rendű terhelt (3. vádpont) - ugyan önálló döntési vagy aláírási jogosultsággal nem rendelkezett, azonban büntetőjogi szempontból vizsgálva az önálló intézkedésre jogosultság nem feleltethető meg az önálló döntési vagy aláírási joggal. Ahhoz ugyanis az is egyértelműen elegendő, hogy az érintett személy a pozíciójából adódóan befolyást tudjon gyakorolni a döntési folyamatra. Mindkét terhelt jogi igazgatóként abban a helyzetben volt, hogy szakterületi felelősökként javaslattevéleik útján befolyásolni tudták a döntéseket, értékítéleteikben a vezetők megbíztak. Így a jogi igazgatói pozícióból fakadó döntéselőkészítési, döntés-befolyásolási és javaslattevéli lehetőségeiknél fogva önálló intézkedési jogosultsággal bírtak.

[100] A Btk. a vesztegetés elfogadása büntette körében a gazdálkodó szervezet önálló intézkedésre jogosult dolgozóját, tagját, mint speciális alany elkövetőt nevesíti, súlyosabb jogkövetkezményeket fűzve ehhez; a korábbi törvény szerinti két külön tényállásban szereplő passzív gazdasági vesztegetést egy tényállásba vonja össze, mivel a gazdálkodó szervezet, egyesület részére vagy érdekében tevékenységet végző, önálló intézkedésre jogosult személy által elkövetett passzív gazdasági vesztegetés valójában a passzív gazdasági vesztegetés minősített esete.

[101] A gazdálkodó szervezet kétségtelen önálló intézkedésre jogosult dolgozója az, aki az adott szervezet működését irányítja, az azzal kapcsolatban álló személyek jogait és érdekeit érintő lényeges kérdésekben dönthet. Az ilyen személy - állandó munkakörénél vagy alkalmi megbízásánál fogva - hatáskörébe tartozik a gazdálkodó szerv egésze vagy valamely meghatározott része működésére kiható döntés a gazdálkodás (tevékenység) kereteit, módját, az erőforrások mikénti felhasználását illetően. Ehhez képest a minősített eset körében tettesként felelhetnek nemcsak a szervezet vezetői, de azok is, akik akár a szervezet kialakított belső rendje (szabályzatai),

ügyrendje stb., akár a vezetők által rájuk ruházott hatáskörben - felsőbb jóváhagyás nélkül - dönthetnek bizonyos kérdésekben. A pusztán technikai kivitelezői, végrehajtói feladatkört ellátó személyek legfeljebb részesként felelhetnek, de csak akkor, ha tettesi cselekményt előmozdító magatartástöbblet állapítható meg terhükre.

- [102] Nem kétséges az sem, hogy az elkövetőt a ténylegesen, mégpedig a konkrét vesztegetéssel érintett ügyben - nem pedig általánosságban - megillető jogokat figyelembe véve kell elbírálni, hogy önálló intézkedésre jogosultnak tekinthető-e vagy sem. Önmagában a munkakör megnevezéséből vagy egy adott szervezeten belüli vezetői beosztásból ugyanis nem következik egy adott ügy mikénti elintézésére vonatkozó (döntési, ellenőrzési, irányítási) jogosultság.
- [103] Ugyanakkor valamely személy által a döntéshozóra, a konkrét ügyben döntésre jogosult személyre gyakorolt befolyásnak - pusztán a befolyásolás lehetőségéből fakadóan - általánosságban jelentőséget tulajdonítani, önmagában véve kiterjesztő értelmezés lenne. Súlyosabb megítélést eredményező minősítő körülményt, speciális alanyiságot általános - konkrétságot nélkülöző - értelmezéssel nem lehet (büntetőjogi felelősséget tágitó módon) kitölteni.
- [104] A tényállás szerint II. rendű terhelt 2003. november 5. napjától állt az 1. számú Zrt. alkalmazásában, 2003. november 15. napjától vezető állású munkavállaló volt, jogi igazgatói beosztásban, 2003. november 18. napjától 2009. december 18. napjáig együttes cégjegyzési joggal is rendelkezett. A jogi szakértelmet igénylő irat kizárólag a jogi igazgató által jóváhagyott tartalommal kerülhetett az 1. számú Zrt.-n kívüli jogalanyokhoz, ami azonban nem volt azonos az azokban való önálló döntési jogkörrel. Az 1. számú Zrt. az ügyvédi irodával a II. rendű terhelt tudta nélkül nem kötött új megbízási szerződést, és azok megkötésére több esetben is a II. rendű terhelt javaslatára került sor annak ellenére, hogy önálló döntési jogköre ebben neki nem volt. A II. rendű terhelt tett javaslatot, illetőleg komoly ráhatása volt arra, hogy a már keretszerződéssel rendelkező ügyvédi irodák közül egy adott jogi munka elvégzésével az 1. számú Zrt. melyiket bízta meg, amit az érintett szakterület vezetői majd minden esetben el is fogadtak. Az I. rendű terhelt 2008. május 19. napjától a 2. számú Zrt. alkalmazásában állt mint jogi igazgató, feladatai közé tartozott a jogi igazgatóság vezetése, a társaság jogi tevékenységének összehangolása, felügyelete és a szerződéstár üzemeltetése. A tényállás 3. pontja szerint pedig a szerződéstár beszerzését I. és XI. rendű terhelt közös levélben javasolta, a javaslatot a vezérigazgató jóváhagyta, a beszerzési eljárás lefolytatására a vezérigazgató engedélyével kerülhetett sor; a szerződést az igazgató írta alá, a teljesítést XI. rendű terhelt igazolta. Az eljárás bíróság megállapította, hogy az I. és II. rendű terheltek önálló döntési vagy aláírási jogosultsággal nem rendelkeztek.
- [105] Az önálló intézkedésre jogosultság nem általános, hanem a valóságban, konkrétan megnyilvánuló jogkörben való cselekvést jelentő, azt biztosító alanyi helyzet. Értelemszerűen ezt jelenti valamely intézkedésre jogosultságra vonatkozó és kifejezett mandátum gyakorlása. Ugyanakkor ez alá tartozó egy feladatkör (így egy cég jogügyei) ellátásához biztosított hatáskörnek (a cég jogügyeit ellátók vezetője tevékenységének) gyakorlása, más szóval egy feladatkör ellátásában betöltött „uralmi”, vezetői megbízás, megbízatás, illetve pozíció. Kétségtelen, hogy az ilyen feltételezi, feltételezheti más - rajta kívülálló - döntési jogkör meglétét, gyakorlását is, azonban ettől az adott feladatkör ekkénti ellátása nem nevezhető önállótlanoknak, ami egyébként az ellátott tevékenység konkrét kivitelezésében is megnyilvánul.
- [106] Az önálló intézkedésre jogosultság kérdése esetében abból kell kiindulni, hogy akinek nincs intézkedésre jogosultsága, annak eleve nem lehet önálló intézkedésre jogosultsága sem. Ha azonban egy feladatkörhöz kapott hatáskörben van intézkedésre jogosultság (ami nem feltétlenül kizárólagos döntési jogkört jelent), akkor (a már kifejtettek miatt) körültekintően kell azt vizsgálni, hogy ez a súlyosabb minősítésre adhat-e alapot. Ehhez vezet, ha az elkövető az egyébként meglévő intézkedési jogosultságának gyakorlásával azonos tevékenység ellátását célozza. Így ügyvédi irodák felkutatása, kiválasztása a céggel szerződés végett. Jogi igazgató számára ez nyilvánvalóan azért

feladat, mivel szakmai ismerete, jártassága, tapasztalata alapján erre rendeltetett és a cég érdekében álló.

- [107] Ha azonban ez a kiválasztás párosul a cég érdekein kívül lévő, önös magánérdek szolgálatával, akkor valójában a cég (és benne az adott pozíció) helyzetének felhasználása történik. Kétségtelen, hogy az adott pozíció, vezetői beosztás hatáskörébe, jogkörébe tartozik arról intézkedni, hogy mely ügyvédi irodák legyenek a cég számára szerződési partnerek. Ugyanakkor ezzel az intézkedési jogkör gyakorlásával társult a terheltek elkövetői magatartása. Ez pedig azt jelenti, hogy jelen ügyben az elkövetői magatartás kifejtését az elkövetők beosztása, pozíciója kétségtelen megkönnyítette, mind a maguk, mind pedig a kívülálló számára, illetve szempontjából. A minősített esetként való - törvényi tényállás szerinti - értékelést pedig épp ez indokolja.
- [108] Körültekintően kell tehát - és mindig az adott elkövetés ténybeliségéhez mérten, illetve igazodóan - vizsgálni, hogy az egyébként kétségtelen meglévő intézkedési jogkör, és annak önállósága, az adott ügyben jelentőséggel bírt-e, azaz átfordult-e jogellenes célra. Jelen ügyben erről van szó.
- [109] Az önálló intézkedésre jogosultság kérdése esetében nem hagyható továbbá figyelmen kívül az sem, hogy az adott szervezeten (cégen) belüli döntési jogkörök gyakorlásának szabályozása valóban egyszemélyi kizárólagos-e, avagy valójában önálló intézkedésre jogosultságok egymás utániságáról van szó.
- [110] Az indítvány az üzletszerűség és a bünszövetség mint minősítő körülmények megállapításával kapcsolatban kifogásolta, hogy az eljáró bíróság nem fejtette ki ezen minősítő körülmények megállapításának indokát, illetve azt, hogy a rendszeres haszonszerzés miben merült ki. Az I. rendű terhelt védője indítványában sérelmezte a felbujtói elkövetői alakzat megállapítását, mivel a feltételezett bünszövetségben történő elkövetés, vagyis bűncselekmények szervezett elkövetésében való megállapodás nézete szerint már önmagában kizárja annak lehetőségét, hogy a bűncselekmények elkövetésére irányuló akarat a bünszövetség valamely tagjában csak ezt követően, a tagtársa rábírására alakuljon ki.
- [111] Nem sértett törvényt a bíróság, amikor a bünszövetségben elkövetést megállapította. A Btk. 459. § (1) bekezdés 2. pontja szerint bünszövetség akkor létesül:
- ha két vagy több személy
 - bűncselekményeket
 - szervezeten követ el,
 - vagy ebben megállapodik,
 - legalább egy bűncselekmény elkövetését megkísérlik,
 - de nem jön létre bünszervezet.
- [112] A fogalom értelmezésére - változatlanul - a Legfelsőbb Bíróság által meghozott IV. számú Büntető Elvi Döntés ad iránymutatást. Lényege szerint a Btk. a bünszövetség fogalom meghatározásánál azt értékeli, amikor a közreműködőknek, tehát a bünszövetség tagjainak a megállapodása több bűncselekmény megvalósítását célozza. A több bűncselekmény megvalósítása irányulhat akár azonos, akár különböző bűncselekmények elkövetésére.
- [113] Az elvi döntés szerint a bünszövetség létrejöttének további feltétele, hogy a bűncselekmény alanya akár tettesként, akár részesként két vagy több személy legyen, az elkövetők megállapodása több bűncselekmény elkövetésére irányuljon, továbbá, hogy a megállapodás a cselekmények elkövetését időben megelőzze.
- [114] A bünszövetség megállapítása akkor sem kizárt, amikor az elkövetők két vagy több cselekmény megvalósítását határozzák el és kezdik meg vagy fejezik be, de a cselekmények törvényi egységet alkotnak. Megállapítható akkor is a bünszövetség, ha az elkövetők a tervezett bűncselekmények közül csupán egynek a megvalósításáig, illetve annak a kísérletéig jutottak el.
- [115] Az előzetes megállapodás - mint a szervezett elkövetés egyik eleme - olyan, a jövőben

megvalósítandó bűncselekmények elkövetésére irányuló elhatározást jelent, amely pl. az elkövető következetességét, a végrehajtás jelentősebb körülményeiben, módozataiban megnyilvánuló tervszerűséget (is) felölelheti. Nem zárja ki viszont a bünszövetség megállapíthatóságát az, ha a végrehajtás módja adott esetben eltér az előzetes megállapodástól, illetve hogy a bűncselekmények végrehajtásának nem minden egyes részletét szervezték meg. Lényeges azonban, hogy a megállapodás már eleve a bűnözésre, vagyis a már említett több bűncselekmény elkövetésére irányuljon.

- [116] Az 1. számú Zrt.-vel kapcsolatban elkövetett bűncselekmény vonatkozásában az eljáró bíróság helyesen mutatott rá, hogy a terheltek bünszövetségben jártak el. Erre utal, hogy az irányadó tényállás szerint a terheltek legkésőbb 2008. év elején elhatározták, hogy az 1. számú Zrt. által egyes ügyvédi irodáknak kifizetendő megbízási díjakból a maguk részére visszakérnek különböző összegeket. Ezt követően a II. rendű terhelt által javasolt ügyvédi irodák képviselőivel I. rendű terhelt tartotta a kapcsolatot, ő kérte tőlük a pénzt, és azt minden esetben megosztotta a II. rendű terhelttel. Az első ilyen cselekményre - akkor még sikertelenül - 2008 májusában, a VI. rendű terhelttel kapcsolatban került sor.
- [117] A terheltek együttműködésében a bünszövetségnek a Btk. 459. § (1) bekezdés 2. pontja szerinti elemei felismerhetők, megállapíthatók, hiszen előzetesen megállapodtak a bűncselekmények elkövetésében és azokat a feladatokat megosztva, a bünszövetséghez megkívánt szervezettséggel követték el. A terheltek ennek során - amint azt a tényállás is tartalmazza - rendszeres haszonszerzésre törekedtek, ezért cselekményük a Btk. 459. § (1) bekezdés 28. pontja alapján üzletszerűen elkövetettnek is minősül.
- [118] Nem zárja ki továbbá a bünszövetség megállapítását, hogy az abban részt vevők közül az egyik elkövető tettes, a másik felbújtó, mivel a felbújtó szándékkiváltó tevékenysége - a megállapodás keretében - megvalósulhat úgy is, hogy a felbújtó később tettesi magatartást nem fejt vagy fejthet ki, erre csak a másik elkövetőt bírja rá.
- [119] Nem tévedett a másodfokú bíróság, amikor az irányadó tényállás alapulvételével az I. rendű terhelt 1. tényállásban írt magatartását felbujtóként értékelte; és ezen elkövetői alakzat megállapíthatóságát - szemben az indítványban foglaltakkal - nem zárja ki, hogy az I. rendű terhelt ekkor már nem állt az 1. számú Zrt. alkalmazásában. Épp ellenkezőleg, hiszen ha az I. rendű terhelt cselekményét az 1. számú Zrt. dolgozójaként (II. rendű terhelt beosztottjaként) valószínűsíthetnénk, akkor meg, tettesként felelné.
- [120] A tényállás egyértelműen rögzíti, hogy miután az 1. számú Zrt. az 1. számú Ügyvédi Irodát különféle jogi munkák elvégzésével bízta meg, a II. rendű terhelt erről tájékoztatta az I. rendű terhelteket még azt követően is, hogy az I. rendű terhelt már nem állt munkaviszonyban az 1. számú Zrt.-vel. Az 1. számú tanúval ezen időszak alatt végig az I. rendű terhelt tartotta közvetlenül a kapcsolatot, aki - a II. rendű terhelttel egyeztetve - az ügyvédi iroda által kiállítandó számlákat előzetesen felülvizsgálta, meghatározta, hogy számláknak pontosan mekkora összegre (nagyságrendileg a számlák összegéből 1-10 százalékra) tartanak igényt, és előfordult az is, hogy a számlák végösszegét a részükre kifizetendő összeg egy részével megemelte.
- [121] A másodfokú bíróság e tények alapján helyes érvekkel és a bírói gyakorlattal összhangban álló módon határozta meg az I. rendű terhelt esetében az elkövetői alakzatot (BH 2013.114.).
- [122] Ekként törvényesen járt el a bíróság akkor, amikor az I. rendű terhelt terhére rótt cselekményeket felbujtóként, folytatólagosan elkövetett vesztegetés elfogadása büntettének (1/A. vádpont) [Btk. 291. § (1) bekezdés, (2) bekezdés a) pont és b) pont I. és II. fordulat, (3) bekezdés c) pont], felbujtóként elkövetett vesztegetés elfogadása büntettének (1/B. vádpont) [Btk. 291. § (1) bekezdés, (2) bekezdés a) pont és b) pont I. és II. fordulat, (3) bekezdés c) pont], vesztegetés elfogadása büntettének (3. vádpont) [Btk. 291. § (1) bekezdés, (2) bekezdés a) pont és b) pont II. fordulat, (3) bekezdés c) pont], míg a II. rendű terhelt cselekményeit folytatólagosan elkövetett

vesztegetés elfogadása büntettének (1/A. vádpont) [Btk. 291. § (1) bekezdés, (2) bekezdés a) pont és b) pont I. és II. fordulat, (3) bekezdés c) pont], vesztegetés elfogadása büntettének (1/B. vádpont) [Btk. 291. § (1) bekezdés, (2) bekezdés a) pont és b) pont I. és II. fordulat, (3) bekezdés c) pont] minősítette.

- [123] Az indítványozók sérelmezték az indokolási kötelezettség megsértését.
- [124] A Be. 416. § (1) bekezdés c) pontja szerint a bíróság jogerős ügydöntő határozata ellen felülvizsgálatnak van helye, ha a határozat meghozatalára a Be. 373. § (1) bekezdés I. b) vagy c) pontjában, illetve II-IV. pontjának valamelyikében meghatározott eljárási szabálysértéssel került sor. A Be. 373. § (1) bekezdés III. a) pontja szerint pedig feltétlen hatályon kívül helyezést eredményező eljárási szabálysértés, ha a bíróság indokolási kötelezettségét oly mértékben nem tette eleget, hogy emiatt az ítélet felülbírálatra alkalmatlan.
- [125] Az indokolási kötelezettség megsértése azonban - felülvizsgálati eljárásban is - csak akkor vezet hatályon kívül helyezéshez, ha a bűnösség megállapításával, a felmentéssel, az eljárás megszüntetésével, a jogi minősítéssel, a büntetés kiszabásával, illetve az intézkedés alkalmazásával kapcsolatban a határozat indokolása oly mértékben hiányos, hogy emiatt nem állapítható meg, mire alapította a bíróság a döntését.
- [126] Tény- vagy jogkérdéssel összefüggő indokolási kötelezettség kapcsán felülvizsgálatban csupán az vizsgálható, hogy a kifogásolt határozatban nyomon követhető-e a bíróság értékelő tevékenysége, annak eredménye azonban vitássá nem tehető.
- [127] Ez pedig a Be. 373. § (1) bekezdés III. pontja által meghatározott körben a szükséges és elégséges mértékben megtörtént. Az eljáró bíróság a vád keretihez igazodóan, a bizonyítás eredményeként állapította meg a tényállást, a bizonyítékokat számba vette és értékelte, az alkalmazott anyagi és eljárásjogi szabályhoz vezető következtetéseit rögzítette. Így - szemben az indítványban foglaltakkal - eleget tett indokolási kötelezettségének.
- [128] A II. rendű terhelt védője kifogásolta továbbá, hogy az első- és másodfokú eljárás során VII-VIII. rendű terheltek védőjeként olyan személy járt el, akivel szemben a Be. 45. § (2) bekezdése szerinti kizáró ok állt fenn, a bíróság azonban a kizárásáról nem intézkedett, ezen mulasztás kihatott a többi terheltre is, és ezáltal feltétlen hatályon kívül helyezést eredményező eljárási szabálysértés valósult meg.
- [129] Az iratokból kitűnően jelen felülvizsgálattal érintett I. és II. rendű terheltek védelmét az eljárás során olyan védők látták el, akikkel szemben kizáró ok nem állt fenn; a védők az első- és másodfokú eljárás során megtartott tárgyalásokon jelen voltak. Az I. és II. rendű terhelt védelmét a VII-VIII. rendű terhelt védője nem látta el, védelmükben helyettes védőként sem járt el.
- [130] Ebből következően az I. és II. rendű terheltek esetében a Be. 416. § (1) bekezdés c) pontja szerinti felülvizsgálatra okot adó abszolút hatályú eljárási szabálysértés nem valósult meg.
- [131] Téves ugyanakkor az indítványozónak azon álláspontja, miszerint a VII-VIII. rendű terhelt védőjét érintő kizáró ok valamennyi, az ügyben érintett terhelt-társra kihatással volt. Ezen eljárási szabálysértést kizárólag a VII-VIII. rendű terheltek vonatkozásában lehet értékelni és figyelembe venni (BH 2014.204.).
- [132] A büntetőeljárás törvény kimerítően meghatározza továbbá azokat a feltétlen hatályon kívül helyezést eredményező eljárási szabálysértéseket, amelyek megvalósulása esetén a bíróság jogerős ügydöntő határozata ellen felülvizsgálat igénybe vehető [Be. 416. § (1) bekezdés c) és d) pont]. E törvényi okok köre nem bővíthető.
- [133] Törvényben kizárt a felülvizsgálati indítvány az ún. relatív eljárási szabálysértések tekintetében.
- [134] Az indítványban kifogásolt, egyes iratok ismertetése elmulasztásával összefüggő eljárási szabálysértések önmagukban - megvalósulásuk esetén is - relatív eljárási szabálysértések körébe tartoznak, amelyek nem adnak lehetőséget rendkívüli jogorvoslat lefolytatására.

- [135] A Be. 423. § (1) bekezdése alapján a felülvizsgálati eljárásban a jogerős határozatban megállapított tényállás az irányadó, ami a felülvizsgálati indítvánnyal nem támadható; felülvizsgálati eljárásban bizonyításnak sincs helye [Be. 419. § (1) bekezdés, 388. § (2) bekezdés]. A jogkövetkeztetések helyessége kizárólag az irányadó tényállás alapulvételével vizsgálható.
- [136] Ez azt jelenti, hogy a felülvizsgálatban a tényállás megalapozottsága, a bizonyítékok mikénti mérlegelése sem külön-külön, sem pedig egymás viszonyában nem vizsgálható. Nincs lehetőség a bíróság bizonyítékokat értékelő tevékenységének, s ezen keresztül a bűnösség és minősítés kérdésének, vagy a büntetés kiszabásának vitatására sem.
- [137] Az indítványok a bizonyítékok értékelésén keresztül a jogerős ítéleti tényállást támadták, amikor a tényállás kiegészítését, annak iratellenességét, ellentmondásosságát kifogásolták. Felülvizsgálati eljárásban ez azonban eredményre nem vezethet.
- [138] Ekként a Kúria - mivel nem észlelt olyan eljárási szabálysértést, amelynek vizsgálatára a Be. 423. § (5) bekezdése alapján hivatalból köteles - az I. rendű és a II. rendű terheltek védői által benyújtott felülvizsgálati indítványokat elbírálv a megtámadott határozatot a Be. 424. § (1) bekezdése szerinti tanácsülésen eljárva az I. rendű és II. rendű terhelt tekintetében a Be. 426. §-a alapján hatályában fenntartotta.

IV.

- [139] A Kúria határozata elleni fellebbezést a Be. 3. § (4) bekezdése, a felülvizsgálatot pedig a 416. § (4) bekezdés b) pontja zárja ki.
- [140] A Be. 418. § (3) bekezdése szerint minden jogosult csak egy ízben nyújthat be felülvizsgálati indítványt, kivéve, ha az újabb felülvizsgálati indítvány benyújtása a 416. § (1) bekezdés e) vagy g) pontján alapul. A Be. 421. § (3) bekezdése pedig úgy rendelkezik, hogy az ugyanazon jogosult által, illetőleg a korábbival azonos tartalommal, ismételten előterjesztett indítvány elutasítására vonatkozó határozat hozatalát a Kúria mellőzheti.

Budapest, 2018. június 26.

Dr. Márki Zoltán s.k. a tanács elnöke, Molnár Ferencné dr. s.k. előadó bíró, Dr. Székely Ákos s.k. bíró

Kiadmány hitelélül:

bírósági ügyintéző